

ЕВОЛЮЦІЯ ПОГЛЯДІВ НА СИСТЕМУ ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ У СВІТІ

На сьогодні в багатьох країнах світу виникають складнощі щодо можливості якісного пенсійного забезпечення своїх громадян. Це обумовлено демографічними, фінансовими і структурними факторами і стає передумовою проведення ґрунтовного реформування державами власних пенсійних систем. Проте, якщо в Україні розуміння необхідності якісного реформування пенсійної системи було обґрунтоване лише на початку ХХІ ст., то європейські країни прийшли до цього висновку значно раніше.

Світова наукова думка стосовно питань пенсійного страхування з другої половини ХХ ст. представлена працями таких відомих вчених: Арза К., Бонолі Г., Брукс С., Джонсон П., Кохлі М., Модильяні Ф., Самуельсон П., Хольцман Р., Хінц Р., Палмер Е. та інших.

Витоки сучасної державної політики щодо пенсійного страхування в багатьох країнах світу належать до останніх кількох десятиліть ХІХ ст., коли було створено перші дві пенсійні системи, які стали основними моделями побудови пенсійного забезпечення у світі, а саме: Німецька модель 1889 року, що заснована на доходах, пов'язаних із трудовою діяльністю, та Датська модель 1891 року, що заснована на використанні універсальної паушальної ставки. На основі цих прикладів у першій половині ХХ ст. в країнах Європи було впроваджено одну з двох моделей пенсійної системи – універсальну або трудову. Сама ідея “виходу на пенсію” в той час лише починає формуватися, а пенсія розглядається більше як допомога інвалідам, ніж як соціальне забезпечення для непрацездатної вікової групи [1]. Пенсійний вік у більшості країн становив приблизно 70 років, а середньоочікувана тривалість життя була низькою. Результатом роботи таких пенсійних систем були відносно низькі витрати, порівняно із сучасним рівнем витрат на пенсійне страхування. Значне поширення пенсійних систем відбулося після Другої світової війни. В країнах, де пенсійне покриття було обмежене певним набором професій, пенсії почали виплачувати всьому працюючому населенню. Країни, в яких функціонували лише базові механізми захисту мінімального доходу, пенсійне покриття також було збільшено, в окремих випадках систему оцінки нужденності було ліквідовано, в інших – додавалися нові рівні пенсійного забезпечення [2].

Пенсія як новий універсальний етап життя став повністю інституціональним явищем лише у другій половині ХХ ст. Протягом 1950-х, 1960-х та ранніх 1970-х рр. в умовах стійкого економічного зростання негативний вплив пенсій на соціальні фінанси був менш помітним і незначним

порівняно із сьогоднішнім. Уряди спрямували значну частину своїх бюджетів на підвищення рівня добробуту, враховуючи, що соціальні витрати та сукупний попит розглядалися як ключові чинники стратегії економічного зростання. Проте ситуація почала змінюватися у середині 1970-х років. Темпи зростання впали, старіння населення стало більш помітним і вираженим, а пенсійні системи досягли піку. Економічна думка почала відходити від кейнсіанства, прямуючи до нових, орієнтованих на пропозицію, течій, котрі звернули значну увагу на продуктивність, міжнародну конкурентоспроможність та дефіцит соціальних фінансів. Значні відрахування із доходів, що були необхідні для фінансування зростаючого рівня пенсійних витрат, особливо у системі солідарного соціального забезпечення, не відповідали цим теоріям та ідеям. Зростаючий рівень майбутніх пенсійних зобов'язань також розглядався як ризикогенний.

Отже, в цей час вперше виникла необхідність пенсійних реформ, за умови яких головним завданням стало забезпечення майбутньої стабільності існуючих пенсійних систем разом із підтриманням їх ефективності.

За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), з 2013 року до кінця 2015 року зміни в свої пенсійні системи внесли 26 країн зі загальних 34, що до неї входять [3]. У дев'яти країнах це були реформи, що зачіпають більшість населення. В інших зміни торкнулися окремих груп працівників (наприклад, приватного або державного сектора) або ж самих пенсіонерів.

Отже, процес старіння населення світу, який обумовлено збільшенням тривалості життя і низькими показниками народжуваності, формує у світі нові виклики.

Література

1. Kohli M., Retirement and the moral economy: an historical interpretation of the German case, *Journal of Aging Studies*, 1987, Vol. 1, No. 2, p. 125-144.
2. Arza C. and Johnson P., The development of public pensions from 1889 to the 1990s, in Clark, G., Munnell, A. and Orszag, M. (eds), *Oxford Handbook of Pensions and Retirement Income*, 2005, Vol, 1, No. 5, p. 98-114.
3. OECD (2015), *Pensions at a Glance 2015: OECD and G20 indicators*, OECD Publishing, Paris. DOI: http://dx.doi.org/10.1787/pension_glance-2015-en.